МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра банківської справи

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за освітньо - професійною програмою
«Міжнародний банківський бізнес»
на тему:
«Фінансова стійкість банків в умовах невизначеності та ризику»

Виконав: студент 4 курсу, групи 44ф
Факультету фінансів і банківської справи
Корехов Богдан Олександрович _____
Керівник: д.е.н., професор
Коваленко Вікторія Володимирівна_____

ОДЕСА - 2023 року

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Безперечним досягненням вітчизняної банківської системи є те, що за роки незалежності України, вона у повному обсязі виконує свої функції щодо підтримки економіки держави. Незважаючи на те, що в останні роки банки стикаються із загрозами такими як пандемія COVID-19, повномасштабне вторгнення воєнне рф в Україну, сплески диспропорцій в економіці, недовіра до банків з боку населення, за допомогою запровадження дієвих заходів щодо підтримки їх фінансової стійкості, вони долають ці труднощі. Проте, це надає негативний відбиток на їх ресурсне забезпечення та прибутковість діяльності.

Тривала невизначеність макроекономічного та мега- середовища також дає свій відбиток на стан власного капіталу банків.

Також слід відзначити, що зовнішнє оточення банків вимагає від утримувати конкурентні позиції на ринку та формувати дієву стратегію щодо утриманні власної фінансової стійкості. З огляду на вище зазначене вважаємо, що обраної кваліфікаційної роботи є актуальною.

Питанням щодо визначення процесу забезпечення фінансової стійкості банків присвячено наукові праці М. Звєрякова, О. Звєрякова, В. Варцаби,

О. Вовчак,В. Коваленко, О. Сергеєєвої, О. Шевцової, І. Школьник та багатьох інших.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних та методичних підходів щодо забезпечення фінансової стійкості банків, визначення напрямів їх вдосконалення та перспектив розвитку в умовах та ризику.

Відповідно до поставленої мети, ***завданнями дослідження*** є:

– розкрити сутність, функції та принципи забезпечення фінансової стійкості банків;

– нормативне та методичне забезпечення фінансової стійкості банків;

– проаналізувати чинники, що впливають на рівень фінансової стійкості банків;

– надати аналіз індикаторів фінансової стійкості банків України;

– оцінити рівень фінансової стійкості за їх конкурентною позицією;

– провести огляд світового досвіду використання системи оцінки SREP та рівень фінансової стійкості регіональних банківських систем;

– систематизувати антикризові заходи НБУ для відновлення фінансової стійкості банків.

Об'єктом дослідження є фінансова стійкість банків.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти забезпечення фінансової стійкості банків в умовах невизначеності та ризику.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: історико-логічний метод, метод синтезу та

системності, , методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, абстрагування, узагальнення, аналогії, систематизації, класифікації.

Інформаційну базу дослідження складають наукові публікації провідних фахівців у сфері банківської справи, статистичні та аналітичні матеріали, Національного банку України, Державної служби статистики України, положення законодавчих та нормативно-правових актів щодо функціонування банків, дані інформаційно-аналітичних видань, ресурси мережі Інтернет.

Апробація результатів дослідження. Результати кваліфікаційної дипломної роботи апробовані на ІІІ Всеукраїнській студентської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції в розвитку банківської системи та фінансових ринків України» (м. Дніпро, 10 березня 2023 року).

Структура роботи. Кваліфікаційна дипломна робота бакалавра складеться із вступу, трьох розділів, списку використаних джерел. Містить 13 таблиць, 30 рисунків та списку використаних джерел із 58 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретико-методичне підґрунтя забезпечення фінансової стійкості банків»** охарактеризовано сутність, функції та принципи забезпечення фінансової стійкості банків; надано характеристику нормативному та методичному забезпеченню фінансової стійкості банків.

Розглянуто погляди науковців щодо поняття фінансової стійкості банку та виокремити наступні напрями: фінансова стійкість розглядається як індикатор забезпечення платоспроможності, ліквідності та достатності капіталу. Визначається як спроможність банків протистояти негативним чинникам зовнішнього та внутрішнього середовища з метою виконання власних цілей та саморозвитку.

Доведено, що фінансова стійкість банківської системи спрямована на підтримку життєздатності самих банків та забезпечення сприятливих умов для їх функціонування.

Розглянуто підходи до класифікації фінансової стійкості банків, а саме за видами стійкості, в залежності від стану функціонування банків, стійкість системи управління ризиками, стійкість пропозиції банківських послуг, стійкість власного капіталу, ресурсну стійкість. комерційну стійкість, організаційно-структурну стійкість, стійкість інформаційних систем та стійкість зовнішніх джерел фінансування.

Виокремлено основні загрози під час дії воєнного стану в Україні, які будуть впливати на фінансову стійкість банків, а саме: кредитний ризик, підвищення вимог до ліквідності, зростання валютного ризику, збільшення

витрат на забезпечення фінансової безпеки та функціонування банку в умовах воєнного стану.

Сформовано систему забезпечення фінансової стійкості банків, яка складається з поелемнтних компонент.

Розглянуто нормативне та методичне забезпечення фінансової стійкості банків. Охарактеризовано основні нормативні документи, що регламентують проведення оцінювання фінансової стійкості банків.

У другому розділі **«Оцінювання рівня фінансової стійкості банків»** проведено аналіз чинників, що впливають на рівень фінансової стійкості банків; проведено аналіз індикаторів фінансової стійкості банків України; здійснено оцінювання рівня фінансової стійкості за їх конкурентною позицією.

Проведено аналіз чинників, що впливають на рівень фінансової стійкості банків та встановлено, що на фінансову стійкість впершу чергу впливають такі чинники як якість активів, достатність капіталу та платоспроможність.

Поведений аналіз розподілу чистих активів за групами банків засвідчив, що левову частку складають чисті активи банків з іноземним капіталом – 30 % у першому кварталі 2023 р. За аналізований період за усіма групами банків відбувається зростання питомої ваги чистих активів, окрім банків з державною часткою. При цьому, АТ КБ «Приватбанк» складає 23,0 % у загальному обсязі чистих активів у І кв. 2023 р., що перевищує частку чистих активів банків з приватним капіталом.

Обсяги зобов'язань платоспроможних банків за І квартал 2023 р. зросли на 2,1 % внаслідок нарощення коштів нефінансових корпорацій та домогосподарств. Як і за активами, у зобов'язаннях, найбільший їх обсяг у банків з іноземним капіталом – 645 млрд грн. Найбільшу частку у зобов'язаннях банків України складали як кошти нефінансових корпорацій, так і кошти домогосподарств. Практично амплітуда коливання складала 40-44 %.

Проведено аналіз індикаторів фінансової стійкості банків України.

Встановлено, що у структурі доходів переважають процентні доходи. У 2022 р. відбулося їх зростання у порівнянні з 2019 р. та 2021 р. на 64 038 млн грн. та 48 246 млн грн. відповідно. Це пов'язано з нарощуванням обсягу операцій від основної діяльності. Щодо комісійних витрат, то слід відзначити їх зменшення у 2022 р. на 7 594 млн грн. Це свідчить про те, що банки проводять виважену політику щодо встановлення комісійних процентних ставок на операції з обслуговування.

За складовими втрат, зроблено висновок, загальна сума процентних витрат у 2022 р. зменшилася на 8 701 млн грн. у порівнянні з 2019 р. Проте, якщо порівняти 2022 р. з 2021 р., то слід констатувати збільшення процентних витрат на 14 264 млн грн. У 2022 році спостерігається значне зростання витрат за статтею відрахувань у резерви на 115 361 млн грн у порівняні з 2021 роком.

Це пов’язано з необхідністю покриття ризиків від кредитної діяльності та валютного ризику. Також спостерігається збільшення адміністративних витрат.

У І кварталі 2023 р., банки отримали значний прибуток за рахунок зростанням процентного доходу. Отриманий прибуток надасть змогу банкам відновити капітал та надалі активізувати свою роботу на процес економічного відновлення України.

Доведено, що головним індикатором стійкості є достатність капітальної бази банків та виконання банками нормативів його достатності. Так, регулятивний капітал банків за аналізований період знаходиться в межах нормативного значення, встановленого НБУ. Щодо нормативів Н2 та Н3, то вони також відповідають пороговим значенням. Це є свідченням того, що банки мають достатній рівень капіталу для покриття ризиків.

Проаналізовано підходи до визначення рівня фінансової стійкості на підставі визначення їх конкурентної позиції на ринку. Встановлено, що в основному використовується рейтингова оцінка та стре-тести.

У третьому розділі кваліфікаційної робити бакалавра «**Основні напрями забезпечення фінансової стійкості банків»**, охарактеризовано світовий досвід використання системи оцінки SREP та рівень фінансової стійкості регіональних банківських систем; надані рекомендації щодо антикризових заходів НБУ для відновлення фінансової стійкості банків.

Охарактеризовано світовий досвід використання системи оцінки SREP та рівень фінансової стійкості регіональних банківських систем. У цьому аспекті визначено, що геополітичний шок, спричинений вторгненням росії в Україну, разом із макрофінансовими наслідками збільшили невизначеність та ризики для європейської економіки та фінансової системи.

Проаналізовано спектр використання оцінки SREP Європейським центральним банком. SREP . охоплює присвоєння балів загальним профілям ризиків банків та їх основним елементам, визначення вимог до капіталу для компонента 2 (P2R) та керівництво (P2G), а також якісні показники.

Визначено, що для Європейського центрального банку цифровізація залишається пріоритетом банківського нагляду. ЄЦБ запустив кілька ініціатив, пов'язаних із цифровізацією у банківському секторі, з метою моніторингу здорового впровадження цифрової трансформації, яка робить бізнес-моделі надійнішими. Результати цих ініціатив будуть використані при проведенні наглядової оцінки у наступному циклі SREP.

Проаналізовано стан розвитку світових регіональних банківських систем. Доведено, що міжнародний рейтинг світових банків є свідченням того, що світові банківські системи на сьогодні має достатньо високий рівень фінансової стійкості.

Під час введення воєнного стану в Україні, регулятор запровадив низку заходів, які можна поділено за рівнем їх застосування на регуляторні та операційні; монетарні заходи та валютні.

Систематизовано антикризові інструменти і методи регулятора як інструменти підтримки ліквідності (рефінансування банків: обсяги кредитів,

рівень середньозважених ставок за кредитами і депозитами, обсяги резервів під активні операції, співвідношення активів, зобов'язань, капіталу до ВВП, рівень дохідності активів, регулювання грошових потоків; гарантування вкладів (сума вкладів фізичних осіб рівень покриття вкладень, ВВП на душу населення, рівень виплат за депозитами банків-банкрутів; розмір гарантованої суми відшкодування за вкладами, включаючи відсотки; кількість вкладників; середній розмір вкладу); підвищення капіталізації (коефіцієнт надійності, коефіцієнт фінансового важеля, коефіцієнт участі капіталу у формуванні активів, співвідношення статутного і власного капіталу, коефіцієнт захищеності капіталу, мультиплікатор капіталу, співвідношення капіталу і депозитів).

Систематизовано основні положення процесу відновлення банків. Ключові положення цих заходів такі: вимагають запровадити безперервний процес планування відновлення для системно важливих установ або тих, що мають критичні функції; розробити план відновлення, який відображає план реалізації банком широкого спектру заходів з відновлення фінансової міцності та життєдіяльності банку у разі реалізації шоків, зниження ризику, генерації та залучення капіталу та підтримки ліквідності.

ВИСНОВКИ

Розглянуто погляди науковців щодо поняття фінансової стійкості банку та виокремити наступні напрями: фінансова стійкість розглядається як індикатор забезпечення платоспроможності, ліквідності та достатності капіталу. Визначається як спроможність банків протистояти негативним чинникам зовнішнього та внутрішнього середовища з метою виконання власних цілей та саморозвитку.

Доведено, що фінансова стійкість банківської системи спрямована на підтримку життєздатності самих банків та забезпечення сприятливих умов для їх функціонування.

Розглянуто підходи до класифікації фінансової стійкості банків, а саме за видами стійкості, в залежності від стану функціонування банків, стійкість системи управління ризиками, стійкість пропозиції банківських послуг, стійкість власного капіталу, ресурсну стійкість. комерційну стійкість, організаційно-структурну стійкість, стійкість інформаційних систем та стійкість зовнішніх джерел фінансування.

Виокремлено основні загрози під час дії воєнного стану в Україні, які будуть впливати на фінансову стійкість банків, а саме: кредитний ризик, підвищення вимог до ліквідності, зростання валютного ризику, збільшення витрат на забезпечення фінансової безпеки та функціонування банку в умовах воєнного стану.

Сформовано систему забезпечення фінансової стійкості банків, яка складається з поелемнтних компонент.

Розглянуто нормативне та методичне забезпечення фінансової стійкості банків. Охарактеризовано основні нормативні документи, що регламентують проведення оцінювання фінансової стійкості банків.

Проведено аналіз чинників, що впливають на рівень фінансової стійкості банків та встановлено, що на фінансову стійкість впершу чергу впливають такі чинники як якість активів, достатність капіталу та платоспроможність.

Поведений аналіз розподілу чистих активів за групами банків засвідчив, що левову частку складають чисті активи банків з іноземним капіталом – 30 % у першому кварталі 2023 р. За аналізований період за усіма групами банків відбувається зростання питомої ваги чистих активів, окрім банків з державною часткою. При цьому, АТ КБ «Приватбанк» складає 23,0 % у загальному обсязі чистих активів у І кв. 2023 р., що перевищує частку чистих активів банків з приватним капіталом.

Обсяги зобов'язань платоспроможних банків за І квартал 2023 р. зросли на 2,1 % внаслідок нарощення коштів нефінансових корпорацій та домогосподарств. Як і за активами, у зобов'язаннях, найбільший їх обсяг у банків з іноземним капіталом – 645 млрд грн. Найбільшу частку у зобов'язаннях банків України складали як кошти нефінансових корпорацій, так і кошти домогосподарств. Практично амплітуда коливання складала 40-44 %.

Проведено аналіз індикаторів фінансової стійкості банків України.

Встановлено, що у структурі доходів переважають процентні доходи. У 2022 р. відбулося їх зростання у порівнянні з 2019 р. та 2021 р. на

64 038 млн грн. та 48 246 млн грн. відповідно. Це пов'язано з нарощуванням обсягу операцій від основної діяльності. Щодо комісійних витрат, то слід відзначити їх зменшення у 2022 р. на 7 594 млн грн. Це свідчить про те, що банки проводять виважену політику щодо встановлення комісійних процентних ставок на операції з обслуговування.

За складовими втрат, зроблено висновок, загальна сума процентних витрат у 2022 р. зменшилася на 8 701 млн грн. у порівнянні з 2019 р. Проте, якщо порівняти 2022 р. з 2021 р., то слід констатувати збільшення процентних витрат на 14 264 млн грн. У 2022 році спостерігається значне зростання витрат за статтею відрахувань у резерви на 115 361 млн грн у порівняні з 2021 роком. Це пов'язано з необхідністю покриття ризиків від кредитної діяльності та валютного ризику. Також спостерігається збільшення адміністративних витрат.

У І кварталі 2023 р., банки отримали значний прибуток за рахунок зростанням процентного доходу. Отриманий прибуток надасть змогу банкам відновити капітал та надалі активізувати свою роботу на процес економічного відновлення України.

Доведено, що головним індикатором стійкості є достатність капітальної бази банків та виконання банками нормативів його достатності. Так, регулятивний капітал банків за аналізований період знаходиться в межах нормативного значення, встановленого НБУ. Щодо нормативів Н2 та Н3, то

вони також відповідають пороговим значенням. Це є свідченням того, що банки мають достатній рівень капіталу для покриття ризиків.

Проаналізовано підходи до визначення рівня фінансової стійкості на підставі визначення їх конкурентної позиції на ринку. Встановлено, що в основному використовується рейтингова оцінка та стре-тести.

Охарактеризовано світовий досвід використання системи оцінки SREP та рівень фінансової стійкості регіональних банківських систем. У цьому аспекті визначено, що геополітичний шок, спричинений вторгненням росії в Україну, разом із макрофінансовими наслідками збільшили невизначеність та ризики для європейської економіки та фінансової системи.

Проаналізовано спектр використання оцінки SREP Європейським центральним банком. SREP . охоплює присвоєння балів загальним профілям ризиків банків та їх основним елементам, визначення вимог до капіталу для компонента 2 (P2R) та керівництво (P2G), а також якісні показники.

Визначено, що для Європейського центрального банку цифровізація залишається пріоритетом банківського нагляду. ЄЦБ запустив кілька ініціатив, пов'язаних із цифровізацією у банківському секторі, з метою моніторингу здорового впровадження цифрової трансформації, яка робить бізнес-моделі надійнішими. Результати цих ініціатив будуть використані при проведенні наглядової оцінки у наступному циклі SREP.

Проаналізовано стан розвитку світових регіональних банківських систем. Доведено, що міжнародний рейтинг світових банків є свідченням того, що світові банківські системи на сьогодні має достатньо високий рівень фінансової стійкості.

Під час введення воєнного стану в Україні, регулятор запровадив низку заходів, які можна поділено за рівнем їх застосування на регуляторні та операційні; монетарні заходи та валютні.

Систематизовано антикризові інструменти і методи регулятора як інструменти підтримки ліквідності (рефінансування банків: обсяги кредитів, рівень середньозважених ставок за кредитами і депозитами, обсяги резервів під активні операції, співвідношення активів, зобов’язань, капіталу до ВВП, рівень дохідності активів, регулювання грошових потоків; гарантування вкладів (сума вкладів фізичних осіб рівень покриття вкладень, ВВП на душу населення, рівень виплат за депозитами банків-банкрутів; розмір гарантованої суми відшкодування за вкладами, включаючи відсотки; кількість вкладників; середній розмір вкладу); підвищення капіталізації (коефіцієнт надійності, коефіцієнт фінансового важеля, коефіцієнт участі капіталу у формуванні активів, співвідношення статутного і власного капіталу, коефіцієнт захищеності капіталу, мультиплікатор капіталу, співвідношення капіталу і депозитів).

Систематизовано основні положення процесу відновлення банків. Ключові положення цих заходів такі: вимагають запровадити безперервний процес планування відновлення для системно важливих установ або тих, що мають критичні функції; розробити план відновлення, який відображає план реалізації банком широкого спектру заходів з відновлення фінансової міцності

та життєдіяльності банку у разі реалізації шоків, зниження ризику, генерації та залучення капіталу та підтримки ліквідності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

Корехов Б.О. Фінансова стійкість банків в умовах невизначеності та ризику. Матеріали III Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції "Сучасні тенденції в розвитку банківської системи та фінансових ринків України". Дніпро: ДНУ ім. О. Гончара, 2023. С. 85-86.

АНОТАЦІЯ

Корехов Б.О. «Фінансова стійкість банків в умовах невизначеності та ризику»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2023.

У роботі розкрито сутнісні характеристики оцінювання та забезпечення фінансової стійкості банків в умовах невизначеності та ризику.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних та методичних підходів щодо забезпечення фінансової стійкості банків, визначення напрямів їх вдосконалення та перспектив розвитку в умовах та ризику.

У роботі розкрито сутність, функції та принципи забезпечення фінансової стійкості банків; проаналізовано нормативне та методичне забезпечення фінансової стійкості банків; проаналізовано чинники, що впливають на рівень фінансової стійкості банків; надано аналіз індикаторів фінансової стійкості банків України; оцінено рівень фінансової стійкості за їх конкурентною позицією; проведено огляд світового досвіду використання системи оцінки SREP та рівень фінансової стійкості регіональних банківських систем; систематизовано антикризові заходи НБУ для відновлення фінансової стійкості банків.

Автором зроблені висновки, що для підтримки сталого розвитку банків за необхідне є використання методики оцінювання фінансової стійкості, які дозволяють виявити на ранніх стадіях загрози та ризики, що призводять до втрати їх стабільності та стійкості.

Ключові слова: банк, фінансова стійкість, капітал, якість активів, невизначеність, ризики, методики оцінювання.

ANNOTATION

Korekhov B.O. «Financial stability of banks in conditions of uncertainty and risk»

Qualifying work for a bachelor's degree in "Finance, Banking and Insurance" - Odessa National University of Economics. - Odessa, 2023.

The work reveals the essential characteristics of assessing and ensuring the financial stability of banks in conditions of uncertainty and risk.

The purpose of the qualification work is to substantiate the theoretical and methodical approaches to ensure the financial stability of banks, to determine directions for their improvement and prospects for development in conditions and risk.

The work reveals the essence, functions and principles of ensuring the financial stability of banks; normative and methodical provision of financial stability of banks was analyzed; factors influencing the level of financial stability of banks were analyzed; an analysis of financial stability indicators of Ukrainian banks is provided; the level of financial stability was assessed according

to their competitive position; a review of the global experience of using the SREP assessment system and the level of financial stability of regional banking systems was conducted; systematized anti-crisis measures of the NBU to restore the financial stability of banks.

The author concluded that in order to support the sustainable development of banks, it is necessary to use financial stability assessment methods, which allow to identify threats and risks that lead to the loss of their stability and stability in the early stages.

Key words: bank, financial stability, capital, asset quality, uncertainty, risks, evaluation methods.